

The background is a dark blue field with several overlapping, semi-transparent geometric shapes in a lighter shade of blue. In the upper right quadrant, there are three white, multi-pointed stars of varying sizes, arranged in a slightly descending line from left to right. A large white starburst shape is positioned on the left side, containing the text.

**Jos
ateitis
- lygybė**

brusselscall.eu

Briuselio kvietimas

Jos ateitis – lygybė

Turinys

ĮVADAS	3
1 NELYGYBĖ IR PROSTITUCIJA.....	4
1.1 Susikertančios nepalankios padėties formos: lytis, skurdas, amžius	4
1.2. Kliūtys, trukdančios pasitraukti iš prostitucijos.....	6
1.3. Prostitucijos poveikis moterų sveikatai	7
2 SMURTAS SEKSO PREKYBOS SEKTORIUJE.....	9
2.1. Endeminis smurtas.....	9
2.2 Prostitucija - kaip vyrų smurto prieš moteris ir mergaites forma	10
3 PREKYBA ŽMONĖMIS IR PROSTITUCIJA	13
3.1 Prekybos žmonėmis mastas sekso prekyboje	13
3.2 Oportunistinis sekso prekybos pobūdis	14
3.3 Padidėjusi paklausa - padidėjusi prekyba žmonėmis.....	14
3.4 Prekyba žmonėmis ir „prostitucija savo noru“ - klaidinga dvinarė	15
sąvoka.....	15
3.5 Ekonominė prekybos žmonėmis kaina	16
4 MIGRACIJA IR PROSTITUCIJA.....	18
4.1 Prekyba moterimis migrantėmis ir jų išnaudojimas	18
4.2 Nelygybė, migracija ir rasizmas	19
5 REGULIAVIMO IŠŠŪKIAI.....	21
5.1 Sekso prekybos augimas esant teisiniams režimams	21
5.2 Paslėptas išnaudojimas.....	22
5.3 Visuomeninė sveikata ir prostitucija.....	24
6 LYGYBĖS MODELIS	25
6.1 ES veikslių poreikis.....	25
6.2 Integruotas atsakas į prostitucijos problemą	27
6.3 Įrodymai, patvirtinantys Lygybės modelį.....	29
6.4 Rekomendacijos	30

ĮVADAS

Jos ateitis – lygybė: tai 2021 m. judėjimo *Briuselio kvietimas* pradėta kampanija-*Kartu už Europą be prostitucijos*, kuria siekiama, kad Europoje nebebūtų seksualinio išnaudojimo. Mes pasisakome už Lygybės modelį, kaip patikrintą metodą kovojant su sudėtinga seksualinio išnaudojimo problema.

Visi judėjimo *Briuselio kvietimas* nariai yra įsipareigoję panaikinti seksualinį išnaudojimą Europoje. Vykdydami lobistinę veiklą, advokaciją, įtraukdami visuomenę ir pasitelkdami žiniasklaidą, mes galime skatinti *Briuselio kvietimo* veiklą kiekvienoje šalyje, kuri ES narė. Nors kiekvienas iš mūsų veikia skirtingomis sąlygomis, kurioms būdingi specifiniai teisiniai ir kultūriniai iššūkiai, strateginių pranešimų naudojimas ir galimybė naudotis seksualinės prekybos įrodymais gali būti labai naudingi siekiant bendrų tikslų.

Šiame dokumente pristatoma reali seksualinio išnaudojimo ir prekybos žmonėmis padėtis Europoje. Duomenys rodo, kad tai yra lyties pagrindu nulemtas reiškinys, veikiantis tarpvalstybiniu mastu, kai nusikalstami tinklai naudojami moterų nelygybe ir skurdu siekdami pelno.

Lygybės modelis rodo, kad Europos ir kitų šalių moterims ir mergaitėms galima suteikti vilties ir užtikrinti pokyčius. Lygybės modelis - tai integruotas požiūris, kuriuo užkertamas kelias smurtui, užtikrinama atsakomybė, teisingumas ir parama.

Europos lyderiai turi galimybę nutraukti tarptautinį seksualinį išnaudojimą teigiamais teisėkūros pokyčiais. Galiausiai galime sustabdyti per ilgą laiką susiklosčiusią neteisę, kai vyrai perka ir parduoda moterų kūnus.

1 NELYGYBĖ IR PROSTITUCIJA

Sekso prekyba yra įvairių nelygybės formų - seksualinės, socialinės ir ekonominės nelygybės - pasekmė. Leisdami ir toliau tęstis nelygybei Europoje, ją tik didiname. Labai svarbu, kad esant bet kokiam teisiniam prostitucijos modeliui būtų atkreiptas dėmesys į sekso prekybą, taip pat ir į lytį bei dažnai su tuo susijusias sąlygas, įskaitant skurdą, moterų diskriminaciją darbo rinkoje ir didelį smurtą prieš moteris artimoje aplinkoje bei seksualinį smurtą visuomenėje.

1.1 Susikertančios nepalankios padėties formos: lytis, skurdas, amžius

Seksas yra pirmasis prostitucija besiverčiančių asmenų skiriamasis veiksnys. **Europoje 90 proc. prostitucija besiverčiančių asmenų yra moterys ir merginos¹, o kai kurių tyrimų duomenimis net 97 proc. sekso paslaugų pirkėjų yra vyrai².** Moterys dėl savo lyties tampa seksualinio išnaudojimo, smurto ar ekonominės prievartos taikiniu. Jos turi didesnę riziką patirti įvairių formų prievartą dėl įsišaknijusios struktūrinės moterų ir vyrų, mergaičių ir berniukų nelygybės. Dėl galimybių trūkumo, dėl su lytimi susijusių pažeidžiamumo aspektų, tokių kaip skurdas, įtampa dėl rūpinimosi kitais (pavyzdžiui, sergančiu tėvu), netinkamas elgesys, benamystė, patirta seksualinė prievarta, emocinė prievarta, tėvų piktnaudžiavimas narkotinėmis medžiagomis, ankstyva vieniša tėvystė ir šeimos iširimasis.³

¹ Seksualinis išnaudojimas ir prostitucija bei jų poveikis lyčių lygybei, 2014 m. Europos Parlamento tyrimas, p. 37:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/etudes/2014/493040/IPOL-FEMM_ET\(2014\)493040_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/etudes/2014/493040/IPOL-FEMM_ET(2014)493040_EN.pdf)

² Sustabdykite prekybą žmonėmis! Tackling Demand for Sexual Services of Trafficked Women and Girls, Airijos imigrantų taryba, 2014, p. 32: <http://www.stoptraffick.ie/wp-content/uploads/2013/03/STOP-TRAFFICK-full-report.pdf>.

³ Monica O'Connor, The Sex Economy, Agenda Publishing, 2018 m., p. 23-24

Šios įvairios nelaimės gali būti veikiamos ir kitų veiksnių, pavyzdžiui, amžiaus, rasės ar tautybės bei kitų tarpusavyje susijusių problemų, pavyzdžiui, priklausomybės, smurto šeimoje ar psichinės sveikatos sutrikimų. Apklausus 854 dalyvius devyniose šalyse paaiškėjo, kad **63 proc. jų patyrė seksualinę prievartą vaikystėje, o 47 proc. pateko į prostituciją dar nesulaukę 18 metų**.⁴ Amžius yra svarbus prostitucijos veiksnys, kadangi daugybė mergaičių tampa seksualiai išnaudojamos dar paauglystėje. Europoje **75 proc. prostituciją patiriančių mergaičių ir moterų yra 13-25 metų amžiaus**⁵. Paauglės ir jaunos moterys yra labiau pažeidžiamos sutenerių ir sąvadautojų dėl prastos materialinės padėties. Dažnai jos atvyksta iš silpnai ekonomiškai išsivysčiusių Rytų Europos, Azijos ar Afrikos šalių, kuriose jaunų moterų galimybės ir apsauga yra labai ribota. Daugelis šių merginų priklauso etninėms mažumoms, yra migrantės naujoje šalyje arba priklauso marginalizuotai etninei grupei, tai apriboja jų pasirinkimo galimybes, o esama rasė tampa dar vienu prostituciją lemiančiu veiksniumi.

Kai kurias moteris į prostituciją įtraukia taip vadinami „vaikiniai“, kitaip tariant suteneriai, kurie jas įkalbinėja arba naudoja emocinę manipuliaciją, kad priverstų įsitraukti į prekybą seksu. Tai smurtinių santykių forma, kai moters valia yra palaužiama partnerio naudojamu fiziniu ar psichologiniu smurtu tam, kad galėtų ją kontroliuoti.

Nors komercinė sekso prekyba jaunoms moterims siūloma kaip „pelningas, žavingas ir smagus“ būdas užsidirbti pinigų, dauguma jų patenka į prostitucijos pinkles būtent dėl pasirinkimų stokos. Tai neretai yra moterys, kurios prieš savo valią buvo parduotos iš kitų valstybių, arba nepilnametės, teisiškai negalinčios duoti sutikimo. Taip pat gali būti dokumentų neturinčios migrantės, kurioms nesuteikiamos teisėtos galimybės įsidarbinti. Jos patiria prievartinius santykius su vyrais, kurie verčia pardavinėti savo kūnus; taip pat gali turėti problemų dėl piktnaudžiavimo

⁴ Prostitucija ir prekyba žmonėmis devyniose šalyse: naujausia informacija apie smurtą ir potrauminio streso sutrikimus, M. Farley ir kt. 2003, p. 57; 40 : https://www.researchgate.net/publication/281348842_Prostitution_and_trafficking_in_nine_countries_An_update_on_violence_and_posttraumatic_stress_disorder

⁵ Europarl 2014, p. 6

narkotinėmis medžiagomis, neišspręstų traumų arba neturėti gyvenamos vietos. Nors kiekviena istorija skirtinga, skurdas yra faktorius, jungiantis dalį prostitucija užsiimančių moterų. Prostitucija nėra pasirinkimas, kai esi verčiamas arba kai neturi kitų galimybių turėti pajamų.

1.2. Kliūtys, trukdančios pasitraukti iš prostitucijos

9 iš 10 prostitucija besiverčiančių moterų teigia, kad, jei tik galėtų, pasitrauktų.⁶ Be veiksmų, dėl kurių asmuo tapo pažeidžiamas seksualinio išnaudojimo, yra daugybė kitų būdų, kuriais asmenys patenka į prostitucijos spąstus. Jei moteris ar mergina buvo parduota ar priversta užsiimti prostitucija, galimai susidurs su rimta smurto prieš ją ar jos šeimą rizika, jei mėgintų pasitraukti iš prekybos seksu tinklo. Labai sunku susirasti tikrą darbą dokumentų neturinčioms migrantėms ar kitaip iš užsienio atvežtoms moterims ir neturinčioms gyvenamosios vietos statuso, taip pat dėl kitų problemų, pavyzdžiui, išsilavinimo, įgūdžių stokos ir kalbos barjero. Tokios problemos, kaip priklausomybė, traumos ir psichikos sveikatos sutrikimai, kurie dar labiau sustiprėja dėl prostitucijos, trukdo joms mokytis ar įsidarbinti. Prostitucijos stigmatizacija taip pat yra didžiulė kliūtis ieškant darbo kitose srityse, ir tai yra pagrindinė priežastis, dėl kurios saugome moterų, kurių išsakytos mintys vartojamas mūsų kampanijos medžiagoje, privatumą.

Seksualinis išnaudojimas vyksta dėl susikertančių nelygybės formų. Dėl lyčių, socialinės ir ekonominės nelygybės moterys ir mergaitės tampa pažeidžiamos grobuoniško išnaudojimo ir patenka į sistemą, kuri mažina jų saugumą, gerovę ir ateities galimybes. Neturėdamos alternatyvų, prostitucija besiverčiančios moterys yra priklausomos nuo pajamų, gaunamų iš prostitucijos, todėl joms gali būti nepaprastai sunku sukaupti santaupų, kurių reikia, kad galėtų atsisakyti prostitucijos ir ilgainiui save išlaikyti. Prostitucija nėra moterų skurdo sprendimas. Reikia socialinių investicijų, kad būtų pašalintos pagrindinės nepalankios padėties ir nelygybės priežastys, kad būtų užkirstas kelias išnaudoti ir sudarytos sąlygos išeiti iš šios situacijos tiems, kurie pateko į prostitucijos spąstus.

⁶ Farley ir kt., 2003, p. 56.

1.3. Prostitucijos poveikis moterų sveikatai

Europos lyčių lygybės instituto (EIGE) ataskaitoje nurodoma, kad prekybos žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais daroma žala yra susijusi su lytimi, įskaitant „vaginalinius sužalojimus, padidėjusią lytiškai plintančių ligų ir ŽIV riziką, priverstinį nėštumą, didelį potrauminio streso sutrikimų, nerimo ir depresijos lygį“.⁷ Minėtoje ataskaitoje taip pat pabrėžiamas seksualinio išnaudojimo ir kitų su lytimi susijusios prievartos formų poveikio panašumas, įskaitant moterų lyties organų žalojimą (angl. female genital mutilation) ir priverstines moterų ar net vaikų santuokas. Tai apima „seksualinius ir reprodukcinis sutrikimus, sunkų ir sudėtingą potrauminio streso sutrikimą, polinkį į savižudybę ir mėginimą nusižudyti, klinikinę depresiją, psichozę, pasitikėjimo savimi praradimą ir profesinių bei išsilavinimo pasiekimų sumažėjimą. Nustatyta, jog nukentėję asmenys patiria nuolatinį gėdos ir pasibjaurėjimo jausmą, miego trūkumą, psichologinę disociaciją bei turi simptomus, identiškus kankinimų ir karo aukų simptomams.“⁸

Nors galima daryti prielaidą, jog seksualinio išnaudojimo tikslais parduodamos moterys patiria daugiau neigiamų pasekmių nei tos, kurios yra įtrauktos į prostituciją dėl skurdo ar kitų priežasčių, tačiau, pažvelgus į statistinius duomenis apie seksualinį smurtą ir prievartą patyrusias moteris, **70-95 proc. jų pranešė apie fizinį smurtą, 60-75 proc. apie išžaginimą ir 95 proc. apie seksualinį priekabiavimą**⁹. Tai rodo, kad neigiamos pasekmės sveikatai būdingos visiems prostitucijos tinkle išnaudojamiems asmenims bei tiems, kuriems tenka patirti pakartotinius nepageidaujamus lytinius santykius su keliais asmenimis, prievartą užsiimti lytiniais santykiais be prezervatyvo, seksualinį smurtą ir išprievartavimą. Šios patirtys turi įtakos seksualinio išnaudojimo aukoms visam likusiam gyvenimui, pakenkia fizinei sveikatai, pablogina gyvenimo kokybę ir sumažina jų gebėjimą įveikti prostitucijos patirtį bei pradėti gyvenimą be seksualinio išnaudojimo.

⁷ Aukų apsauga: Europos lyčių lygybės institutas (EIGE) 2017, p. 7: <https://eige.europa.eu/publications/gender-specific-measures-anti-trafficking-actions-report>.

⁸ EIGE 2017 p. 12

⁹ Farley et al. 2003, p. 56

TIKŖAS PASIRINKIMAS REIŠKIA LAISVĘ NEBŪTI PERKAMA AR PARDUODAMA SEKSUI

9 iš 10 moterų prostitucijoje
yra pasakiusios, jog jos paliktų
tai, jei galėtų.

(Farley 2003)

brusselscall.eu

2 SMURTAS SEKSO PREKYBOS SEKTORIUJE

Prostitucija niekada nėra saugi erdvė žmogui. Nepaisant sekso prekybos šalininkų argumentų, legalizavimas niekada nepanaikins prostitucijos.

2.1. Endeminis smurtas

Dėl prostitucijos moterims kyla didelis smurto pavojus. Moterys, patekusios į prekybą žmonėmis ar įtrauktos į prostituciją, patiria sutenerių smurtą. Jos taip pat patiria smurtą ir prievartą iš vyrų, kurie perka galimybę, kad pasinaudotų moterų kūnais seksualinio pasitenkinimo tikslais. Netgi dėl kitų seksualinio išnaudojimo formų, pavyzdžiui, internetinių vaizdo kamerų, moterims gresia šantažas ar persekiojimas. 854 moterys dalyvavo tyrime, kuris vyko 9 šalyse įvairioje aplinkoje (gatvės prostitucija, viešnamiai uždaroje patalpose, masažo salonai ir eskorto paslaugos), ir paaiškėjo, kad **70-95 proc. moterų pranešė apie fizinį smurtą, 60-70 proc. - apie išžaginimą ir 95 proc. pranešė apie seksualinį priekabiavimą.**¹⁰ Tai rodo, kad prostitucija užsiimančios moterys niekada nėra saugios, jos patiria smurtą, net jei negyvena gatvėje arba dirba labiau kontroliuojamoje aplinkoje - uždaroje viešnamyje ar eskorto agentūroje. To paties tyrimo metu nustatyta, kad **68 proc. moterų atitiko potrauminio streso sutrikimo (PTSS) kriterijus.**¹¹ Įvertinus tai, kad vienkartinis išprievartavimas gali sukelti nerimą, depresiją, pyktį, save žalojantį elgesį, mintis apie savižudybę ir potrauminio streso sutrikimą, taip pat įvairų smurtą prieš prostitucijoje esančias moteris, akivaizdu, kad sekso prekyba turi didžiulį neigiamą poveikį joje esančioms moterims.

¹⁰ Farley et al. 2003, p. 56

¹¹ Farley et al. 2003, p. 56

Tikslūs rodikliai skiriasi, tačiau duomenų šaltiniai paprastai rodo, kad prostitucija besiverčiančių asmenų mirtingumas yra gerokai didesnis palyginus su dirbančių asmenų vidurkiu, o prostitucija besiverčiančios moterys patiria itin didelę nužudymo riziką.¹² Bet kuriame realiame darbe, bet kokia smurto rizika būtų laikoma nepriimtina. Vis dėlto pasisakyti už legalizavimą tikintis, kad smurto rizika bus „mažesnė“, yra nepriimtina. Bet kokia smurto prieš moteris rizika yra per didelė.

2.2 Prostitucija - kaip vyrų smurto prieš moteris ir mergaites forma

Europos Taryba teigia, kad „**smurtas lyties pagrindu apibrėžiamas kaip smurtas, nukreiptas prieš moterį dėl to, kad ji yra moteris, smurtas, kuris neproporcingai paveikia moteris bei kuris rimtai trukdo moterims ir mergaitėms naudotis savo teisėmis ir laisvėmis lygiavertiškai su vyrais**“.¹³ Žinome, kad prostitucija yra smurtas lyties aspektu - tai nėra „paslauga“, kaip priežiūros darbas ar masažas, kurį bent jau teoriškai gali atlikti bet kas. Be to, prostitucija remiasi fizinėmis moterų savybėmis, tokiomis kaip fiziologinis moters kūnas. Prostitucijos atveju smurto rūšys taip pat priklauso nuo lyties. Tai seksualinis smurtas, o dažnai ir kitos smurto formos, pavyzdžiui, prievarta ir fizinis smurtas. Minėtos smurto formos yra pagrindinės prostitucijos formos, o smurto aukos yra moterys. Šių dviejų tikrovių negalima atskirti, todėl prostitucijoje vykstantį smurtą galima apibūdinti tik kaip smurtą dėl biologinės ir socialinės lyties.

Sekso pirkėjai dažnai negerbia prostitucija užsiimančių moterų ir elgiasi su jomis tarsi su daiktais. **25 proc. vyrų mano, kad prostitucija užsiimančių moterų teigimas, kad jos buvo „išprievartautos“, yra „juokingas“.**¹⁴ Škotijoje atliktas pirkėjų tyrimas parodė, kad **22 proc. pirkėjų mano, jog sumokėjęs klientas gali daryti, ką nori; 12 proc. manė, kad išprievartavimas neįmanomas; 25 proc.**

¹² Pasaulinis tyrimas apie žmogžudystes: Jungtinių Tautų Narkotikų ir nusikalstamumo biuras, 2018 m., P. 35: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/gsh/Booklet_5.

¹³ EIGE 2017 p. 13

¹⁴ Vyrai, kurie perka seksą. Ką jie perka ir ką jie žino: Melissa Farley, Julie Bindel ir Jacqueline M. Golding, Prostitution Research and Education and Eaves, 2009, p. 13: <https://documentation.lastradainternational.org/lisidocs/Mensex.pdf>.

išreiškė tolerantišką požiūrį į išprievartavimą; nustatyta, kad pirkėjai, kurie reguliariai lankosi pas prostitutes, yra labiau linkę naudoti seksualinę prievartą su moterimis, kurios nesiverčia prostitucija. ¹⁵

Duomenys rodo, kad dėl vyrų pirkėjų ir prostitucija užsiimančių moterų bei mergaičių galios disbalanso vyrai dažniau jaučia teisę į seksą, menkai rūpinasi prostitucija užsiimančia moterimi ir mažiau dėmesio skiria sutikimo svarbai. Minėtos nuostatos yra žalingos prostitucijai kaip sistemai bei turi platesnį poveikį visuomenei. Tai daro įtaką tam, kaip vyrai bendrauja su moterimis kasdieniame gyvenime, įtvirtina mizoginijos kultūrą, taip pat siunčia žinią mergaitėms, kad jų kūnai gali būti perkami ir parduodami, kad seksualumas yra prekė, o jų sutikimas nėra būtinas (galima atsisakyti sumokant, neatsižvelgiant į galios disbalansą ar prievartos kontekstą). Priešingai nei klaidinga informacija apie sekso prekybą, prostitucija nėra seksualumo išraiška asmens, parduodančio seksą, bet visada (pagal apibrėžimą) pirkėjo apetito tenkinimas, kuris naudojasi moterų kūnais tam, kad įgyvendintų žalingiausias seksualumo formas, o šaknys glūdi smurto, pažeminimo ir prievartos pasaulyje. Prostitucija padeda normalizuoti šias nuostatas. Turime imtis veiksmų, kad visuomenė kovotų su tokiais bandymais pakenkti moterų kūno autonomijai, lygybei ir gerovei.

¹⁵ Prostitucių klientai: Monto in R. Weitzer (red.), *Sex for Sale: Motives and Misconceptions*, M. Monto in R. Weitzer (ed.), *Sex for Sale: Prostitution, Pornography and the Sex Industry*, antrasis leidimas, Routledge, 2010 m., p. 233-55.

TIKRAS SUTIKIMAS NEGALI BŪTI NUPIRKTAS

*"Atėjo vyras, paėmė mane ir aš sakau jam, kad šį kartą man baisu. Tada jis pasakė, kad manęs ne-
skaudins, kad jis daro tik tai, už ką moka"*

(išgyvenusi prostituciją: Moterų studijų tarptautinis forumas 2017)

brusselcall.eu

3 PREKYBA ŽMONĖMIS IR PROSTITUCIJA

3.1 Prekybos žmonėmis mastas sekso prekyboje

Prekyba žmonėmis yra plačiai paplitusi sekso prekyboje. **65 proc. prekybos žmonėmis ES yra seksualinis išnaudojimas, o 95 proc. seksualiai išnaudojamų asmenų - moterys.**¹⁶ Nors ne kiekviena sekso prekyboje išnaudojama moteris yra tapusi prekybos žmonėmis auka, didžioji dauguma ES moterų, tapusios prekybos žmonėmis aukomis, buvo įtrauktos į prekybą seksu. JT Narkotikų ir nusikaltimų tyrimo biuro (UNODC) duomenimis **Europoje prostitucija užsiima net milijonas moterų, iš kurių 1/7 yra prekybos žmonėmis aukos, t. y. iš viso 140 000 moterų.**¹⁷ Šantažas, grasinimai smurtu ir „skolos“ yra didelė kliūtis išeiti iš prekybos žmonėmis tinklo. Daugelis šių moterų gali neturėti dokumentų ir bijoti deportacijos. Jos gali prastai arba visai nemokėti vietinės kalbos, jaustis nepajėgios gauti pagalbą arba prastai suprasti tos šalies teisinę sistemą, pavyzdžiui, nežinoti įstatymų ir bijoti, kad gali būti patrauktos baudžiamąja atsakomybe už vertimąsi prostitucija, net ir tose šalyse, kuriose prostitucija dekriminalizuota.

Nors šios prekybos žmonėmis aukos turėtų būti lengvai atpažįstamos, siauri teisiniai prekybos žmonėmis apibrėžimai kelia didelius sunkumus oficialiai identifikuoti jas. Kasmet NVO praneša, kad nacionaliniai duomenys apie aukų identifikavimą prekyboje žmonėmis gerokai atsilieka nuo oficialiai skelbiamos statistikos. **Nuo 2003 m. pasaulyje nuteistųjų skaičius beveik patrigubėjo. Tačiau kiekviena šalis vidutiniškai pranešė apie maždaug 13 prekybos žmonėmis aukų 100 000 gyventojų, t. y. daugiau negu tris kartus nei 2003 m. užregistruotų**

¹⁶ Duomenų apie prekybą žmonėmis ES rinkimas, Europos Komisija, 2018 m., p. 18: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/what-we-do/policies/european-agenda-security/20181204_data-collection-study.pdf.

¹⁷ Nusikalstamumo globalizacija - tarptautinio organizuoto nusikalstamumo grėsmės vertinimas, Jungtinių Tautų Narkotikų ir nusikalstamumo biuras, 2010, p. 49: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tocta/TOCTA_Report_2010_low_res.pdf

aukų skaičius.¹⁸ Vienintelis būdas tinkamai reaguoti į šį iššūkį ir pripažinti sekso prekybos sudėtingumą bei tarpusavio sąsajas - imtis veiksmų, kuriais būtų kovojama ne tik su prekyba žmonėmis, bet ir su seksualiniu išnaudojimu.

3.2 Oportunistinis sekso prekybos pobūdis

Prekybos seksu teikėjai visada pasirengę plėstis į teritorijas, kuriose „liberalizuojami“ įstatymai, kad jiems būtų lengviau plėtoti savo verslą. Labiausiai pažeidžiamos ir visuomenės baudžiamos yra būtent tos moterys, kurios dažniausiai tampa sutenerių ir prekeivių žmonėmis taikiniu. Nesvarbu, ar tai būtų mažame Nigerijos kaimelyje, ar „OnlyFans“ puslapis Airijoje, ar interneto svetainė Lietuvoje, suteneriai ir prekeiviai žmonėmis ieško asmens pažeidžiamumo požymių (skurdo, migracijos statuso, benamystės, priklausomybės, buvusios prievartos požymių, bejėgiškumo, izoliacijos ir t. t.) ir visapusiškai jais naudojasi, kad priverstų moteris ir mergaites įsitraukti į sekso paslaugų verslą.

Vietovėse, kur „sekso darbas“ yra normalizuotas ir priimtinas, sekso prekyba verčia jaunas žmones tapti sekso pirkėjais ir „sekso darbuotojais“, išnaudoja tuos, kurie yra pažeidžiami dėl skurdo ir nepalankios padėties, gabena žmones iš mažiau ekonomiškai išsivysčiusių šalių, kad patenkintų padidėjusią paklausą.

Reikia tarpvalstybinio požiūrio, kuriuo būtų siunčiama žinia, kad prostitucija yra nepriimtina. Kuo labiau matoma, normalizuojama ir nereguluojama sekso prekyba, tuo daugiau galimybių suteneriams ir sąvadautojams plėsti savo „verslą“.

3.3 Padidėjusi paklausa - padidėjusi prekyba žmonėmis

Prekybos žmonėmis nebūtų be prostitucija užsiimančių moterų ir mergaičių paklausos. Prekyba žmonėmis vyksta todėl, kad vyrai gali pelnytis iš moterų ir mergaičių kūnų, o kiti vyrai už tam tikrą kainą gali gauti bet kokį seksualinį pasitenkinimą. Šia prasme sąlygos, kurios sukuria galimybes prostitucijai, sukuria

¹⁸ Pasaulinė ataskaita apie prekybą žmonėmis, Jungtinių Tautų Narkotikų ir nusikalstamumo biuras, 2010 m., p. 63-64: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tip/2021/GLOTiP_2020_15jan_web.pdf

galimybes ir prekybai žmonėmis - jos neatsiejamoms. Tai ne tik teisėtumo, bet ir vertybių bei visuomenės, kurios norime kiekvienam iš mūsų, klausimas. Sekso prekybos legalizavimas nesustabdys prekybos žmonėmis, o tik padidins moterų, patiriančių prostituciją, paklausą.

Vietovėse, kur prostitucija yra legali, ši paklausa yra didesnė. Pavyzdžiui, jei orientuosimės į gyventojų skaičių, **Nyderlanduose prostitucija užsiima 9 kartus daugiau žmonių nei Švedijoje, o Vokietijoje prostitucija užsiima net 30-40 kartų daugiau žmonių.**¹⁹ Komeracinė prostitucija pritraukia pirkėjus iš kitų vietovių, o pasitelkdama reklamą ir socialinę įtaką, skatina vyrus naudotis prostitutėmis. Norint patenkinti šią paklausą, reikia nuolat atsivežti naujų moterų ir merginų, o tai skatina prekybą žmonėmis. **Prekybos žmonėmis aukų skaičius Nyderlanduose, jei palyginsime su kitomis ES šalimis, iš tiesų padidėjo** - šią išvadą patvirtina daugelis šaltinių (Cho 2012;²⁰ Marinova ir James 2012).²¹

3.4 Prekyba žmonėmis ir „prostitucija savo noru“ - klaidinga dvinarė

sąvoka

Visiško dekriminalizavimo lobistai stengiasi komercinę sekso prekybą atskirti nuo prekybos žmonėmis. Tačiau faktai rodo, kad pažeidžiamų žmonių judėjimas yra įprastas visoje Europos Sąjungoje, visose šalyse, kuriose vykdoma sekso prekyba. Daugeliu atvejų prekyba žmonėmis vykdoma prievarta, tačiau tai nėra vienintelis ar net dažniausiai naudojamas būdas įtraukti asmenis į prekybos seksu verslą. [Pasaulinio duomenų apie prekybą žmonėmis centro](#) statistika rodo, jog, jei kalbėsime apie prekybą žmonėmis sekso tikslais, psichologinė prievarta yra labiausiai paplitęs prievartos būdas. Be to, prekybos žmonėmis sekso tikslais atveju, priešingai nei

¹⁹ Prekybos žmonėmis lyčių aspektu tyrimas, S. Walby ir kiti, Europos Komisija, 2016 m., p. 82: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/study_on_the_gender_dimension_of_trafficking_in_human_beings_final_report.pdf.

²⁰ Ar legalizuota prostitucija didina prekybą žmonėmis? Cho et al., London School of Economics 2012: http://eprints.lse.ac.uk/45198/1/Neumayer_Legalized_Prostitution_Increase_2012.pdf.

²¹ Prekybos žmonėmis tragedija: Marinova ir James, Pietų Kalifornijos universitetas, 2012: https://www.policeprostitutionandpolitics.com/PDFS_academia_trafficking_related_downloads/Labor_Sex_work_related_Other_Trafficking_issues/2012_The_Tragedy_of_Human_Trafficking_Competi.pdf.

prekybos žmonėmis priverstiniam darbui atveju, daug dažniau asmenis parduoda intymus partneris. Dėl to atsiranda lyg ir „prostitucijos pasirinkimas savo noru“ anomalija, kai daugelį moterų į prekybos seksu verslą įtraukia jų suteneris, toks būdas niekuo nesiskiria nuo smurto artimoje aplinkoje.²²

Svarbu suprasti, kad prekybos seksu versle egzistuoja teisėta ir neteisėta veikla, o nusikalstamumas paslėptas po teisine priedanga. Dėl to teisėsaugos institucijoms gali būti sunkiau iširti ir panaikinti išnaudojimą. Europos Komisijos tyrime dėl prekybos žmonėmis lyties pagrindu rašoma, kad **„prekybos žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais aukas gali būti sunku nustatyti mišrioje prostitucija užsiimančių moterų populiacijose, tarp kurių yra ir nepriklausomų, ir priverstinai prostitucija užsiimančių moterų“.**²³ Šalyse, kuriose prostitucija dekriminalizuota arba legalizuota, daugelis sutenerių ir prekeivių žmonėmis steigia „legalius“ viešnamius, kaip priedangą nelegaliems viešnamiams. Tiesioginės tarnybos dažnai praneša apie atvejus, kai į legalų viešnamį patenka 18 metų sulaukusios merginos, kurios dar vaikystėje buvo patekusios į nelegalius viešnamius. Labai dažnai prekeiviai žmonėmis ir suteneriai yra vienas ir tas pats asmuo. Daugelis sutenerių tam tikru metu taip pat „prižiūri“ moteris, tapusias prekybos žmonėmis aukomis.

Iš tikrųjų paramos ir teisingumo poreikis tiek nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis, tiek nenukentėjusiems nuo seksualinio išnaudojimo prostitucijos tikslais yra vienodas: vienintelis skirtumas - jų amžius arba tai, ar jie kirto sieną. Kuo greičiau panaikinsime šią klaidingą takoskyrą tarp prekybos žmonėmis ir „prostitucijos savo noru“, tuo greičiau galėsime suteikti išnaudojamoms moterims paramą, kurios joms iš tikrųjų reikia.

3.5 Ekonominė prekybos žmonėmis kaina

Prekyba žmonėmis pirmiausiai yra žmogaus teisių pažeidimo problema, tačiau ji taip pat kelia dideles ekonomines išlaidas visuomenei. Europos Komisijos ataskaitoje

²² Kat Banyard, Sutenerių valstybė: Bandy: Sex, Money and the Future of Equality (Seksas, pinigai ir lygybės ateitis), Faber & Faber, 2016, p. 166

²³ EIGE 2017, p. 24

apie prekybos žmonėmis sąnaudas teigiama, kad šios sąnaudos susidaro dėl „papildomo viešųjų paslaugų, įskaitant teisėsaugos, specializuotų tarnybų, sveikatos priežiūros ir socialinės apsaugos, naudojimo; prarastos ekonominės produkcijos; prarastos gyvenimo kokybės; kovos su prekyba žmonėmis prevencinio darbo koordinavimo“. Vertinant pinigine išraiška, šios išlaidos gali siekti **337 000 EUR vienam nukentėjusiam asmeniui arba 2,7 mlrd. bendrai paėmus per metus.**²⁴ Šias išlaidas padengia visuomenė, tuo tarpu prekeiviai žmonėmis gauna didžiulį pelną iš to, kai parduodama galimybė naudotis parduotų moterų kūnais. **Apskaičiuota, kad visame pasaulyje iš prostitucijos gaunamos pajamos siekia 186 mlrd. dolerių per metus.**²⁵

Sekso paslaugų prekyba yra tarptautinė problema, kuri naudojasi įstatymų spragomis ir skirtumais įvairiose šalyse. Sekso prekyba yra matoma, nes į išnaudojimo tinklą patekusios moterys ir mergaitės patiria daugiau ar mažiau prievartos priklausomai nuo šalies įstatymų. Prievarta visada egzistuoja; ji yra viena iš didžiulės pasaulinės įmonės, kurią palaiko pasaulinis verslo interesų, nusikaltėlių ir lobistų tinklas, mazgų. Europos Komisijos išvadose teigiama, kad „įvairialypė teisinė aplinka ES nepadedą veiksmingai atgrasyti nuo tokių paslaugų paklausos“, o nepakankamas vartotojų kriminalizavimas „prisideda prie nusikalstamumo skatinimo, įskaitant nebaudžiamumo kultūrą“. **26 Todėl norint veiksmingai kovoti su prekyba žmonėmis ir seksualiniu išnaudojimu, reikia koordinuoto požiūrio. Vadinasi, reikia pašalinti spragas, užpildant sistemos įtrūkimus.**

²⁴ Prekybos žmonėmis ekonominių, socialinių ir žmogiškųjų sąnaudų ES tyrimas, Europos Komisija 2020, P. 20: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/373138c5-0ea4-11eb-bc07-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-166581684>.

²⁵ Europarl 2014, p. 6

²⁶ Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl nacionalinių teisės aktų poveikio prekybai žmonėmis 2016 m., p. 10: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/report_on_impact_of_national_legislation_related_to_thb_en.pdf.

4 MIGRACIJA IR PROSTITUCIJA

Austrijoje, Airijoje, Italijoje, Liuksemburge ir Ispanijoje moterys migrantės sudaro apie 80-90 proc. visų prostitucijos tinkle esančių moterų, o Suomijoje, Nyderlanduose, Belgijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje, Graikijoje, Danijoje ir Norvegijoje apie 60-75 proc. Tai vidutiniškai sudaro 84 proc.²⁷ Pagrindinės moterų migracijos priežastys yra skurdas, karas, konfliktai ir socialinė bei ekonominė politika, dėl kurios padidėjo lyčių nelygybė ir sumažėjo moterų socialinė apsauga.²⁸ Vadinasi, dauguma moterų, esančių sekso prekyboje, yra migrantės, kurios bėga nuo sunkumų, patiria traumas arba tiesiog desperatiškai siekia užsidirbti bet kokiomis priemonėmis, kad tik išgyventų svetimose šalyse. Dėl minėtos padėties tiek moterų gimtojoje šalyje, tiek kitoje šalyje jos taip pat tampa ypač pažeidžiamos, vykdamos prekybą žmonėmis bei išnaudojimą.

4.1 Prekyba moterimis migrantėmis ir jų išnaudojimas

Daugybė moterų migrantų, priklausančių sekso prekybai, yra prekybos žmonėmis aukos. **ES 65 proc. prekybos žmonėmis sudaro seksualinis išnaudojimas, o 95 proc. išnaudojamų asmenų yra moterys.**²⁹ Pasauliniu mastu griežta

²⁷ Monica O'Connor 2018, p. 18-19

²⁸ Ekonominės prekybos moterimis priežastys JT EEK regione, Jungtinių Tautų Ekonominė ir socialinė taryba (UNESCO), 2004 m.: https://unece.org/fileadmin/DAM/Gender/documents/Secretariat%20Notes/ECE_AC.28_2004_10.pdf.

²⁹ Europos Komisija, 2018 m., p. 18.

migracijos politika ir ribotos teisinės galimybės migrantams sukuria sąlygas, kuriomis suteneriai, prekeiviai žmonėmis ir neteisėtai migrantus gabenantys asmenys pelnosi „palengvindami“ judėjimą ir migraciją. UNFPA teigia, kad susidariusios aplinkybės verčia žmones jaustis nesaugiai, o pažeidžiamos moterys ir mergaitės lengvai tampa prekeivių žmonėmis taikiniu.³⁰ Tai ypač kelia nerimą, nes žinome, kad Europoje daugėja prekybos vaikais atvejų. EIGE (Europos lyčių lygybės instituto) ataskaitoje teigiama, kad humanitarinės krizės, ypač konfliktų ir stichinių nelaimių zonose, „lėmė spartų pabėgėlių, atvykstančių į Europą, augimą, todėl mergaitės ir nelydimi nepilnamečiai yra ypač pažeidžiami ir gali patekti į prekybą žmonėmis. **Ataskaitoje skelbiama, kad prekyba vaikais yra viena iš labiausiai plintančių tendencijų ES valstybėse narėse.**“³¹

Nors prekybą žmonėmis lydi smurtas ir pagrobimai, dažnai moterys yra išnaudojamos ir apgaule, o ne prievarta. Tai gali būti „dalinė tiesa“, kada žadamas darbas, arba moteris, padedama kitų asmenų, gali nelegaliai imigruoti bei būti jėga įtraukta į išnaudojimą tam, kad patektų į naują šalį. Naujoje aplinkoje moterys gauna laikiną vizą, o policijos bei valdžios institucijos gali ją panaikinti, todėl dažnai lieka nematomos, izoliuotos ir turi labai mažai galimybių gauti apsaugą. Deportacijos grėsmė atgraso nuo pagalbos ieškojimo bei įkalina prostitucijos pinklėse.

4.2 Nelygybė, migracija ir rasizmas

Prekybos žmonėmis, išnaudojimo, migracijos ir rasizmo sistemos yra glaudžiai susijusios. Akivaizdu, kad moterys migrantės į prostituciją patenka nepalankiomis aplinkybėmis, nesvarbu, ar tai daroma per prievartą, ar dėl kitų priežasčių. Vakarų Europoje dauguma prostitucija besiverčiančių asmenų yra kilę iš Vidurio ir Rytų Europos ar Balkanų valstybių, tokių kaip Rumunija, kurios yra gerokai mažiau pasiturinčios, arba iš tolimesnių vietovių, tokių kaip Afrika, Pietų Amerika ir Azija. Kai kuriose Europos šalyse tam tikros etninės grupės, pavyzdžiui, romų tautybės moterys, sudaro didžiąją dalį asmenų, esančių sekso prekyboje toje šalyje. Tai

³⁰ Pasaulio gyventojų padėties ataskaita, Jungtinių Tautų gyventojų fondas, 2006 m., p. 31-32: <https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/sowp06-en.pdf>.

³¹ EIGE 2017, p. 13-14

nulemta ekonominės nelygybės. Be to, seksualinis išnaudojimas turi stiprų rasinį aspektą, nes etninėms mažumoms priklausančios moterys neproporcingai dažnai įtraukiamos į sekso prekybą. Tuo naudojasi ir prekybos seksu teikėjai, kurie dažnai „reklamuoja“ moteris pagal jų tautybę.

Turtingose Europos šalyse, ypač Vakarų ir Šiaurės Europoje, retai matome „vietinius“ šių šalių gyventojus, kurie verčiasi sekso prekyba, išskyrus tuos, kurie susiduria su itin sunkiomis aplinkybėmis, skurdu ar priklausomybe nuo narkotinių medžiagų. Todėl akivaizdu, kad sekso prekyba „perduota“ tiems, kurie turi mažai kitų galimybių užsidirbti išgyventi. Globalizacija padidino geresnio gyvenimo ieškančių žmonių judėjimą per sienas, tačiau taip pat padidino ir šių asmenų išnaudojimą: akivaizdžiai suteneriai ir prekyviai žmonėmis ir netiesiogiai visuomenė, kuri mielai leidžia moterims migrantėms dirbti „juodą darbą“ - užsiimti prostitucija, o socialinę apsaugą, ekonomines galimybes ir lyčių lygybę palieka sau. Šiuo metu dėl fragmentiško požiūrio visoje ES moterims teikiama nevienoda apsauga ir parama. Turime užtikrinti, kad sprendžiant prostitucijos problemą būtų atsižvelgta ir į svarbų migracijos klausimą. Kol moterims migrantėms nebus suteiktos tokios pat teisės ir galimybės kaip ir visiems, tol nebus tikros lyčių ir socialinės lygybės.

5 REGULIAVIMO IŠŠŪKIAI

Šalyse, kuriose prostitucija legalizuota, pavyzdžiui, Nyderlanduose, Vokietijoje ir Naujojoje Zelandijoje, išnaudojimas nenutrūko. Sekso prekyba sukuria tiek vietinių gyventojų, tiek sekso turistų paklausą, kurią gali būti labai sunku nutraukti, o teisėsaugos institucijoms kyla daug iššūkių reguliuojant tarptautinę prekybą, kuri naudojasi jurisdikcijų skirtumais.

5.1 Sekso prekybos augimas esant teisiniams režimams

Kaip žinome, liberalūs įstatymai, leidžiantys vystyti prostitucijai, sudaro sąlygas prekybai seksu. Jei atkreipsime dėmesį į gyventojų skaičių, tai pamatysime, kad **Nyderlanduose prostitucija užsiima 9 kartus daugiau nei Švedijoje, o Vokietijoje net 30-40 kartų daugiau žmonių.**³² Taip yra dėl to, kad reklamos dėka sukuriama vietinių vyrų ir vaikinų paklause, o prostitucija ir „sekso darbas“ normalizuojamas, nes pasitelkiama žiniasklaida bei dideli sekso turistų srautai. Vietovėse, kur prostitucija yra legali ir matoma, didelis turistų (ypač sekso turistų) srautas pakenkė viešajai infrastruktūrai ir pablogino gyventojų gyvenimo kokybę. Net garsusis Amsterdamo raudonųjų žibintų kvartalas dėl intensyvaus vietos grupių lobizmo turi būti perkeltas iš miesto centro. Tuo tarpu Vokietijoje moterys laikomos didžiuliuose viešnamiuose, niūriose ir izoliuotose pramoninėse vietovėse tam, kad vyrai iš visos Europos galėtų apsilankyti kuo diskretiškiau ir patogiau. Leidimas steigti „vitrynas“ ir daugiaaukščius viešnamius, kur moterys gali būti vertinamos ir perkamos, siunčia žinią, kad moterys yra kaip prekės ir kad pirkti seksą yra normalu ir priimtina. Sandoriai, kai moteris galima nusipirkti už fiksuotą kainą, įskaitant alų ir mėsinį, yra neįmoniški ir atspindi bjauriausius stambaus verslo impulsus.

³² Walby et al. 2016 p. 82

5.2 Paslėptas išnaudojimas

Ataskaitoje apie sekso prekybos valdymą Nyderlanduose rašoma: „**Viešnamių savininkų tikrinimas ir licencijavimo sąlygų laikymosi stebėseną neužtikrina tokio skaidrumo lygio, kuris leistų atskleisti prekybą žmonėmis. Prostitucijos verslas išlaiko daugelį neteisėtos rinkos bruožų, o prostitucijos sektoriaus legalizavimas ir reguliavimas neištūmė organizuoto nusikalstamumo. Priešingai, legalizuotame prostitucijos sektoriuje kovoti su prekyba žmonėmis, pasitelkiant baudžiamosios justicijos sistemą, gali būti netgi sunkiau.**“³³ Tai atitinka tai, ką žinome apie iššūkius, susijusius su legalios arba visiškai dekriminalizuotos sekso prekybos reguliavimu. Suteneriai, prekeiviai žmonėmis ir viešnamių savininkai kiekviename žingsnyje naudojami teisinėmis spragomis ir teisės aktų vykdymo spragomis, kad apeitų kliūtis, trukdančias jų verslo interesams, t. y. kuo daugiau parduoti moterų į sekso vergiją. Legalūs viešnamių priedangos skyriai leidžia suteneriams ir prekeiviams žmonėmis slėptis po teisėtumo skraiste, o teisėsaugos institucijos turi mažiau teisių ir galimybių tirti jų veiklą.

Brangiai kainuojančios legalių viešnamių reguliavimo procedūros ir pigios darbo jėgos vilionė, susijusi su prekyba žmonėmis, ypač moterimis be dokumentų, rodo, kad šalyse, kuriose prostitucija yra legali, vis dar veikia daug nelegalių viešnamių. Be to,³⁴ **vietovių, kuriose prostitucija yra legali, teritorijose vis dar vyksta savdavimas ir prekyba žmonėmis**, o seksualinių paslaugų teikimas viešnamiuose nesuteikia moterims didelės apsaugos nuo išnaudojimo. **Nyderlanduose 95 proc. prostitucija užsiimančių asmenų yra „savarankiškai dirbantys“ ir nuomojantys kambarius viešnamiuose.**³⁵ Galime teigti, kad viešnamių savininkai ne tik nesuteikia darbuotojų apsaugos, o dažnai išnaudoja kitu būdu - nustatydami nepagrįstai dideles nuomos kainas, t. y. moteris kasdien turi susitikinėti su keliais

³³ The Challenges of Fighting Sex Trafficking in the Legalized Prostitution Market of the Netherlands (Kovos su prekyba žmonėmis iššūkiai legalizuotoje Nyderlandų prostitucijos rinkoje), Huisman ir Kleemans in Crime Law and Social Change 2014, p. 2: https://www.researchgate.net/publication/260493897_The_challenges_of_fighting_sex_trafficking_in_the_legalized_prostitution_market_of_the_Netherlands

³⁴ Tarp matomumo ir nematomumo: Verhoeven, M. & B. Van Gestel, Feminist Economics 23(3) 2017 p. 110-33: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13545701.2016.1195002>.

³⁵ Walby et al. 2016, p. 103

vyras, kad tik uždirbtų pakankamai tam, kad susimokėtų už nuomą. Taigi viešnamių savininkai pasiima pinigų, bet nesuteikia moterims jokio saugumo. **Patys viešnamių savininkai yra sake, kad neturi įgūdžių patikrinti, ar moterys, atėjusios į jų viešnamius, nėra išnaudojamos arba prievartaujamos**³⁶. Kitaip tariant, jie neprisiima atsakomybės už savo įstaigose esančias moteris - jiems tai paprasčiausiai nerūpi.

Viešnamiai dažnai neranda norinčių juose dirbti moterų, todėl kreipiasi į prekeivius žmonėmis, kad šie parūpintų moterų, kurios tenkintų vyrų poreikius. Tokie skandalai, kai viešnamių tinklo „Paradise“ savininkas³⁷ Jurgenas Rudloffas (Jürgen Rudloff) buvo nuteistas už prekybą žmonėmis ir sukčiavimą, yra tik vienas iš pavyzdžių. Tačiau daugelis viešnamių savininkų gali paprasčiausiai teigti, kad jie „nežinojo“ apie išnaudojimą, prekybą žmonėmis ar nepilnametes merginas savo patalpose, ir taip išvengti baudžiamojo persekiojimo. Nėra sistemos, kuri galėtų tinkamai atskirti išnaudojamas moteris nuo „savo noru“ ten dirbančių moterų, kai išnaudojimas būna labai įvairus (pavyzdžiui, prekyba žmonėmis arba „vaikino“ prievarta - abi yra išnaudojimo formos, galinčios pasireikšti labai skirtingai), o pačios dažnai nenori apie tai kalbėti dėl skolų, dėl baimės, kad bus susidorota su jomis, arba nepasitiki teisėsauga.

Teisiniai arba visiškai dekriminalizuoti režimai atskleidžia, kad seksualinė prievarta vis dar yra paplitusi. Naujojoje Zelandijoje, kur prostitucija yra legali, daugiau nei trečdalis moterų vis dar manė, jog turėjo priimti klientą, nors to ir nenorėjo.³⁸ Visose šalyse prostitucijos veikla dažnai vykdoma internetu, kur įprasta palikti „atsiliepimus“ apie moteris. Jei moteris nedaro to, ko nori pirkėjas, pavyzdžiui, nesutinka atlikti seksualinius veiksmus, kurie jai nepatinka arba žemina, greičiausiai bus palikti prasti atsiliepimai. Jei blogi atsiliepimai, vadinasi, moteris gaus mažiau užsakymų, taigi ir

³⁶ Walby et al. 2016, p. 112-113

³⁷ Fondation Scelles 2018: <http://www.fondationscelles.org/en/news/264-condamnation-de->

³⁸ The Impact of the Prostitution Reform Act on the Health and Safety Practices of Sex Workers, Report to the Prostitution Law Committee, Abel, G., L. Fitzgerald & C. Brunton, Department of Public Health and General Practice, University of Otago, Christchurch 2007, p. 116: <https://www.otago.ac.nz/christchurch/otago018607.pdf>

mažiau pajamų. Tai dar viena prievartos forma, dėl kurios daugelis moterų daro tai, ko nenori, kad ir toliau gautų „klientų“.

5.3 Visuomeninė sveikata ir prostitucija

Dažnai teigiama, kad prostitucijos legalizavimas reikštų, jog sekso pirkėjai būtų priversti dėvėti prezervatyvus, o prostitucija užsiimančios moterys jaustųsi gerai, kad galėtų sėkmingai derėtis su pirkėju dėl saugių lytinių santykių. Tačiau sekso pirkėjai vis tiek nori turėti lytinius santykius be prezervatyvo. Šią „paslaugą“ paprastai siūlo suteneriai arba viešnamių savininkai. Kodėl? Todėl, kad sekso pirkėjai už tai pasirengę mokėti daugiau. Net ir individualiose derybose tarp sekso pirkėjų ir prostitucija užsiimančių moterų yra sunku atsisakyti didesnių pinigų už seksą be prezervatyvo (jau nekalbant apie prievartą ar grasinimus smurtu, kurie taip pat dažnai pasitaiko). Tai yra moterys, kurioms reikia pinigų ir kurios iš nevilties gali būti linkusios rizikuoti. Suteneriai ar viešnamių savininkai gali joms papriekaištauti už tai, kad jos supykdė sekso pirkėją. Jos gali būti apsvaigusios nuo narkotikų ar alkoholio, nes daugelis moterų, norėdamos numalšinti prostitucijos skausmą, gelbstisi tokiu būdu. Yra daugybė priežasčių, dėl kurių moteriai gali būti sunku atsisakyti. Iš esmės prostitucija grindžiama galios disbalansu, kuris atsiranda dėl to, kad sekso paslaugų pirkėjas turi pinigų, o prostitucija užsiimančiam asmeniui jų reikia, ir ta pati logika taikoma ir konkretiems lytiniams aktams. Pinigai sekso pirkėjui suteikia galią.

Veiksmingas išteklių skyrimas sveikatos priežiūros ir išėjimo iš prostitucijos paslaugų, skirtų asmenims, nukentėjusiems nuo prostitucijos, greičiausiai bus teikiamas visuomenėse, kuriose pripažįstama prostitucijos bei visų seksualinio išnaudojimo formų daroma žmogui žala- trauma ir smurtas. Šalis, kurioje prostitucija laikoma „darbu kaip ir bet kuris kitas“, neturės paskatų teikti biudžetinę paramą, kad tinkamai patenkintų didelius prostitucija užsiimančių ar iš prostitucijos išeinančių asmenų poreikius. Prostitucijos pasekmės jaučiamos visą gyvenimą, kaip ir pagalbos poreikis.

6 LYGYBĖS MODELIS

Prostitucijos įstatymai turėtų būti grindžiami įrodymais, teisingumo ir lygybės principais bei visų aukų ir nukentėjusių asmenų atstovavimu. Apibūdinome išnaudotojišką ir smurtinį sekso prekybos pobūdį, įvairias nepalankios padėties formas, kurios ir lemia seksualinį išnaudojimą bei daugybę iššūkių, susijusių su išnaudojančia industrija, kuri nuolat vengia skaidrumo bei naudojami mūsų tarptautinių teisėsaugos sistemų spragomis, ir jos reguliavimu. Dabar turime nuspręsti, kaip elgtis toliau. Turime galimybę pasisakyti už teisingesnę pasaulį, kuriame gerbiame moterų norai, stabdomas tarptautinis organizuotas nusikalstamumas ir teikiama pirmenybė tiesiogiai nuo sekso prekybos nukentėjusių asmenų poreikiams, nesvarbu, kurioje Europos vietoje jie būtų. Kaip tai padaryti?

6.1 ES veiksmų poreikis

Atsižvelgiant į naujausią Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją, kur priverstinė prostitucija laikoma atskirta nuo prekybos žmonėmis ir kur taikomas **Europos žmogaus teisių konvencijos 4 straipsnis**, seksualinį išnaudojimą galime apibrėžti taip: seksualinis išnaudojimas yra vyrų smurto prieš moteris forma, kurią sudaro moters kūno komercializavimas siekiant gauti finansinės ar kitokios naudos, įtraukiant kitą asmenį į prostituciją, seksualinę vergiją ar kitokio pobūdžio seksualines (arba reprodukcinės) paslaugas, įskaitant pornografinius veiksmus ar pornografinės medžiagos gamybą. Tai sukelia fizinę ir psichologinę žalą, o pagal šią apibrėžtį sutikimo nebuvimas turėtų būti numanomas. Sutikimo nebuvimas gali būti nulemtas prievartos ar kitų prievartinių aplinkybių, įskaitant finansinius suvaržymus. Šią

apibrėžtį taikome nustatydami teisinius precedentes veiksams dėl seksualinio išnaudojimo.

Siekiant užtikrinti tinkamą moterų teisių apsaugą gyventi be smurto, būtina skubiai imtis suderintų veiksų ES lygmeniu, nesvarbu, kurioje ES šalyje jos gyventų. Iš tiesų Europos šalyse esama didelių teisinių ir praktinių veiksų skirtumų kovoje su smurtu ir bauginimu prieš moteris ir mergaites. Būtina, kad ES teisės aktai vienodai ir visapusiškai apsaugotų visas Europos moteris nuo visų smurto formų ir grėsmių, kad ir kur jos gyventų.

Tai ne tik žmogaus teisių, bet ir teisinė pareiga, numatyta **ES sutartyse (2 straipsnis)** ir **Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje**.

Stambulo konvencijoje prostitucija pripažįstama kaip veiksnys, dėl kurio moterys ir mergaitės gali patirti smurtą. Taigi prostitucija yra iš esmės žalinga ir smurtinė, nes dauguma moterų, esančių sekso prekyboje, yra patyrusios išprievartavimą, priekabiavimą ir potrauminio streso sutrikimą. Siekdami kovoti su tiesiogine smurto ir prostitucijos daroma žala, turime paraginti Europos institucijas įtraukti seksualinį išnaudojimą komerciniais tikslais į teisėkūros veiksų sritį ir taip užtikrinti, kad būtų kovojama su visu smurtu prieš moteris ir mergaites kontinuumu, bei pripažinti, kad seksualinis moterų išnaudojimas yra Europos nusikaltimas, su kuriuo turi būti nuosekliai kovojama visoje ES.

Išsami ES lygmens direktyva turi būti platesnė nei Stambulo konvencija, pavyzdžiui, joje turi būti numatytos konkrečios nuostatos dėl smurto ir seksualinio išnaudojimo internete. Tai gali būti nuostatos dėl persekiojimo, seksualinio priekabiavimo, seksistinę neapykantą skatinančios kalbos, vadinamosios „keršto pornografijos“ ir seksualinio išnaudojimo formų - iš esmės visų nusikaltimų, vykdomų prieš moteris internete dėl to, kad jos yra moterys.

Be to, JT Moterų diskriminacijos panaikinimo komiteto (**CEDAW**) **6 straipsnyje** teigiama, kad „valstybės narės turėtų imtis visų reikiamų priemonių, įskaitant ir

teisės aktus, kad užkirstų kelią visų formų prekybai moterimis ir moterų išnaudojimą prostitucija“.³⁹ Tai patvirtinama ir **Bendrojoje rekomendacijoje Nr. 38**⁴⁰, kurioje teigiama, kad 6 straipsnio nesilaikoma dėl to, kad „nepakankamas lyčių aspekto įvertinimas prekyba žmonėmis apskritai, o ypač prekyba moterimis ir mergaitėmis, kurios patiria įvairių rūšių išnaudojimą, taip pat ir seksualinį išnaudojimą“. Todėl ir rekomenduojama taikyti tokį požiūrį į seksualinį išnaudojimą, kad aiškiai būtų atsižvelgiama į lytį kaip į pagrindinį veiksnių ir kad pateiktų atitinkamą atsaką.

Pagrindinės sutartys dėl veikimo **ES 83 straipsnio 1 dalyje** apima „prekybą moterimis ir vaikais bei jų seksualinį išnaudojimą“. Kovoju su prekyba žmonėmis ir seksualiniu vaikų išnaudojimu imtasi teisėkūros veiksmų, tačiau moterų seksualinis išnaudojimas tebėra spraga įgyvendinant kovos priemones su šiuo teisiškai pripažintu tarptautiniu nusikaltimu. Nors yra priimta Direktyva dėl kovos su prekyba žmonėmis ir Direktyva dėl vaikų išnaudojimo ir pornografijos, nėra jokių ES teisės aktų, kuriais būtų kovojama su moterų seksualiniu išnaudojimu, nors tai yra pripažintas nusikaltimas Europoje. 83 straipsnio 1 dalyje taip pat minimi nusikaltimai, turintys svarbų „tarpvalstybinį aspektą“, - šį kriterijų prostitucija ir prekyba žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais neabejotinai atitinka.

6.2 Integruotas atsakas į prostitucijos problemą

Lygybės modelis - tai prostitucijos problemos sprendimas, kuriame pirmenybė teikiama lyčių lygybei ir socialinei bei ekonominei padėčiai. Jame atsižvelgiama į susikertančias nepalankias sąlygas ir išnaudojimą, kuris įtraukia moteris į prekybą seksu ir į žalingą sistemą. **Lygybės modelis buvo patvirtintas 2014 m. Europos Parlamento rezoliucijos ir 2014 m.⁴¹ Europos Tarybos rezoliucijos⁴² kaip geriausias prostitucijos problemos sprendimo modelis.**

³⁹ Konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims, 1981 m., p. 3:
<https://www.ohchr.org/documents/professionalinterest/cedaw.pdf>.

⁴⁰ Bendroji rekomendacija Nr. 38 (2020) dėl prekybos moterimis ir mergaitėmis pasaulinės migracijos kontekste, p. 3:
<https://reliefweb.int/report/world/general-recommendation-no-38-2020-trafficking-women-and-girls-context-global-migration>.

⁴¹ 2014 m. Parlamentinė asamblėja: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=20716>

⁴² 2014 m. Parlamentinė asamblėja: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=20716>

Pagrindiniai Lygybės modelio reikalavimai yra šie:

- Dekriminalizuoti asmenis, parduodančius seksualinius aktus.
- Parengti konsultavimo, sveikatos ir išėjimo programas.
- Kriminalizuoti seksualinių paslaugų pirkimą.
- Baudžiamoji atsakomybė už pelnydamasi iš kitų asmenų seksualinių veiksmų.
- Uždrausti seksualinių paslaugų reklamą.
- Didinti informuotumą apie pagarbų, paremtą lyčių lygybę, ir nevaržomą smurto, lytiškumą.

Norint kovoti su sudėtingais veiksniais, kurie lemia išnaudojimą, būtina laikytis holistinio požiūrio. Vadinasi, reikia ieškoti sprendimų, kaip pašalinti pagrindines išnaudojimo priežastis, ir sukurti pagrindą ilgalaikiams pokyčiams. Tai nereiškia, kad būtina imtis greitų priemonių ar sudaryti sąlygas prostitucijai - kaip netobulam sprendimui moterų, patiriančių skurdą. Lygybės modelis - tai atsakas į prostitucijos problemą, kai pirmenybė teikiama daugumos poreikiams, o labiausiai atstumtųjų poreikiams, vadinasi, ne vyrų norams ar stambaus verslo interesams. Taip pat svarbu pažymėti, kad Lygybės modelis yra ne tik teisinė sistema, bet ir būdas perduoti visuomenei žinią, kad moterys nėra tam, kad būtų perkamos ar išnaudojamos ir kad dėl tikros lygybės verta stengtis.

Kodėl Lygybės modelis?

- Tai remia asmens laisvę - gerbia ir dekriminalizuoja prostitucija užsiimančius asmenis.
- Tai remia laisvę keistis - suteikia galimybę žmonėms, nusprendusiems atsisakyti prostitucijos.
- Tai remia pasirinkimo laisvę - palaiko žmones, kurie nenori užsiimti prostitucija.
- Tai suteikia galimybę išsilaisvinti iš vergijos - suteikia prekybos žmonėmis ir prievartos aukoms galimybę ištrūkti.
- Tai leidžia išsilaisvinti nuo išnaudojimo - nutraukti moterų kūno pavertimo preke - ir objektyvizavimo.

- Tai remia visišką ir laisvą sutikimą - remia asmens nuolatinę kontrolę ir galią atsisakyti seksualinių santykių.

6.3 Įrodymai, patvirtinantys Lygybės modelį

Įrodymai konstatuoja, kad Lygybės modelis veiksmingai mažina mokamo sekso paklausą. **Švedijoje sekso pirkimas jau seniai mažėja⁴³, tas pats sakytina apie Norvegiją, kai buvo įdiegtas Lygybės modelis 2009 m.⁴⁴ O 2018 m. Prancūzijos (tik 2016 m. pateiktas Lygybės modelį) ataskaitoje taip pat nurodomas, vyrų, perkančių seksą, mažėjimas.⁴⁵** Nors dėl sumažėjusios paklausos neretai to nepalaiko už sekso prekybą pasisakantys lobistai, teigiantys, kad paklausos mažinimas mažina prostitucija užsiimančių asmenų taip reikalingas pajamas. Lygybės modelis gali suteikti alternatyvų - gerovės, švietimo ir mokymo galimybių. Tai yra perėjimas, kurį šiuo metu reikia visapusiškai remti, bet kuris ateityje duos naudos tiek atskiriems asmenims, tiek visai visuomenei. Labai svarbu, kad nepamirštume bendrų tikslų, iškeldami klaidinančius trumpalaikius rūpesčius. Pagal Lygybės modelį į prostituciją žvelgiama iš ilgalaikės perspektyvos - mažinant paklausą ne tik mažinama mokamo sekso rinka šiandien, bet ir panaikinamos paskatos ateities kartai išnaudoti kitus asmenis prostitucijos tikslais.

Priešingai nei teigia prostituciją remiantys lobistai, **nėra jokių įrodymų, kad dėl Lygybės modelio padidėjo smurtas prieš prostitucija užsiimančias moteris⁴⁶.** Iš „Šiaurės modelis dabar“ (org. Nordic Model Now) atlikto tyrimo matyti, jog Ispanijoje, kur prostitucija visiškai dekriminalizuota, per aštuonerius metus (iki 2018 m.) įvyko 43 prostitucija užsiimančių moterų nužudymai, kuriuos daugiausia įvykdė suteneriai ir sekso pirkėjai. Vokietijoje, kur prostitucija yra legali ir reguliuojama, per šešiolikos metų laikotarpį sekso pirkėjai ir suteneriai įvykdė 91 žmogžudystę ir 48

⁴³ Švedijos vyriausybės tarnybos (Statens Offentliga Utredningar) (SOU) 2010 m. Forbud mot kop av sexuell: En utvardering 1999-2008 [Draudimas pirkti seksualines paslaugas: An Evaluation 1999-2008, p. 7-8: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/the_ban_against_the_purchase_of_sexual_services._an_evaluation_1999-2008_1.pdf.

⁴⁴ *Norvegijos teisės akty, kuriais kriminalizuojamas seksualinių paslaugų pirkimas, vertinimas* (santrauka anglų kalba) Rasmussen et al. 2014: <http://www.eu-norway.org/Global/SiteFolders/webeu/Evaluation.pdf>

⁴⁵ 2016 m. balandžio 13 d. įstatymo dėl kovos su „prostitucijos sistema“ Prancūzijoje poveikio tyrimas, La Bail ir Giametta 2018: <https://www.medecinsdumonde.org/sites/default/files/ENGLISH-Synthese-Rapport-prostitution-BD.PDF>.

⁴⁶ SOU 2010, p. 33

pasikėsinimus nužudyti prostitucija užsiimančius asmenis. Tačiau Švedijoje **per devyniolika metų nuo to laiko, kai buvo įvestas Lygybės modelis, buvo įvykdyta tik viena asmens, esančio sekso prekyboje, žmogžudystė.**⁴⁷ Teigiant, kad dėl Lygybės modelio prostitucija tampa „pogrindinė“, pavojingesnė, yra neatsižvelgiama į tai, kad prostitucija visada turi būti prieinama paprastiems vidurinės klasės vyrams, kurie naudojami prostitutėmis ir kurie nepriklauso jokiam įsivaizduojamam sekso pirkėjų „pogrindžiui“; neatsižvelgiama į tai, kad bendra žala auga, kai prostitucija užsiima daugiau asmenų (kaip tai matome valstybėse, kur prostitucija yra legali; neatsižvelgiama į tai, kad sutenerių, prekeivių žmonėmis ir pirkėjų smurtas yra neatsiejama sekso prekybos dalis, kurios niekada nebus galima sureguliuoti. Turime ignoruoti šiuos mitus ir atkreipti dėmesį į įrodymus, kurie rodo, kad Lygybės modelis yra geriausias būdas nutraukti žalą, daromą pažeidžiamiausiems sekso prekyba asmenims, ir galiausiai nutraukti seksualinį išnaudojimą.

6.4 Rekomendacijos

Būtina skubiai imtis teisėkūros veiksmų, kad būtų galima padėti tūkstančiams moterų, kasdien patiriančių seksualinį išnaudojimą, ir gerbti pagrindines ES vertybes:

- Priimti teisės aktai turėtų būti visapusiškos teisinės sistemos, skirtos visam smurto prieš moteris ir mergaites spektrui, dalis.
- Teisės aktai turi būti suderinti su atitinkamomis direktyvomis, įskaitant tai, kad jų esmė - galutinis poreikis, kaip numatyta Kovos su prekyba žmonėmis direktyvoje, kad jie būtų išsamūs kovojant su visų formų seksualiniu išnaudojimu ir seksualine prievarta, kaip numatyta Direktyvoje dėl vaikų seksualinio išnaudojimo ir pornografijos.
- Todėl siūlome įstatyme kaip seksualinio išnaudojimo teisinį apibrėžimą įrašyti: „Seksualinis išnaudojimas - tai smurto prieš moteris ir mergaites dėl lyties forma, kurią sudaro moters kūno komercializavimas, siekiant gauti finansinės ar kitokios naudos, įtraukiant kitą asmenį į prostituciją, seksualinę prievartą ar kitokio pobūdžio seksualines (ar reprodukcinės) paslaugas, įskaitant

⁴⁷ Šiaurės šalių modelis dabar : <https://nordicmodelnow.org/facts-about-prostitution/fact-prostitution-is-inherently-violent/>
„Briuselio kvietimas“, **Jos ateitis - lygybė**

pornografinius veiksmus ar pornografinės medžiagos gamybą. Tai sukelia fizinę ir psichologinę žalą.“ Pagal šią apibrėžtį pripažįstama, kad sutikimo nebūna.

Tarptautiniu mastu vykstančią sekso prekybą galime sustabdyti tik imdamiesi tarptautinių veiksmų. Galiausiai galime nutraukti istorinę neteisybę, kai vyrai perka, parduoda ar nuomoja moterų kūnus. Prisijunkite prie mūsų ir užtikrinkite, kad dirbtume kartu tam, kad Europoje būtų nutrauktas seksualinis išnaudojimas.

EUROPA
PASIRUOŠUSI
ATEICIAI BE
SEKSUALINIO
IŠNAUDOJIMO.

brusselscall.eu